

Kohtuasi C-572/21

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

16. september 2021

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Högsta domstolen (Rootsi kõrgeim kohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

14. september 2021

Kaebuse esitaja:

CC

Vastustaja:

VO

C-572/21 – 1

PROTOKOLL

[...]

[...]

14.09.2021

[...]

POOLED

Kaebaja

CC

[...]

Vastustaja

VO

[...]

ESE

Vanema hooldusõigus lapse suhtes jne.

VAIDLUSTATUD OTSUS

Hovrätten över Skåne och Blekinge (Skåne ja Blekinge apellatsioonikohus, Rootsi) [...] otsus 2020-11-11.

Högsta domstolen (Rootsi kõrgeim kohus), kes palus pooltel esitada oma seisukohad esialgu sõnastatud küsimuse kohta, on teinud järgmise otsuse.

OTSUS

Högsta domstolen (Rootsi kõrgeim kohus) otsustab saata Euroopa Liidu Kohtule käesoleva protokollis **A lisas** esitatud eelotsusetaotluse.

Peatada kohtumenetlus seniks, kuni Euroopa Kohus on otsuse teinud.

[...]

A LISA

PROTOKOLL

[...]

EELOTSUSETAOTLUS

Taust

- 1 CC-l ja VO-l on ühine poeg M., kes on sündinud 2011. aastal. CC-l on M-i suhtes ainuhooldusõigus lapse sünnist saati. M elas kuni 2019. aasta oktoobrini Rootsis ning pärast seda hakkas käima Venemaal internaatkoolis.
- 2 VO esitas 13. detsembril 2019 CC vastu hagi. Ta taotles eelkõige M-i suhtes ainuhooldusõigust. Teise võimalusena taotles VO, et talle ja CC-le antaks M-i suhtes ühine hooldusõigus ning et tema poja harilik viibimiskoht oleks tema juures. Need taotlused esitati ka ajutiste meetmete kohaldamise taotluses.
- 3 CC oli nende taotluste vastu. Ta nõudis omalt poolt M-i suhtes jätkuvat ainuhooldusõigust ja teise võimalusena, et temal ja VO-l oleks poja suhtes ühine hooldusõigus. Need nõuded esitati samuti ajutiste meetmete kohaldamise taotluses.

- 4 Peale selle palus CC tingsrätt'ilt (esimese astme kohus) jätta VO hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata selles osas, mis puudutab vanema hooldusõigust ja viibimiskohta. Oma vastuvõetamatuse väite põhjendamiseks väitis ta, et M-i harilik viibimiskoht on Venemaal ning sellest tulenevalt ei kuulu M-i suhtes vanema hooldusõigust puudutavate küsimuste üle otsustamine Rootsi kohtute alluvusse. CC väitel viis M oma hariliku viibimiskoha üle Venemaale 2019. aasta oktoobris. CC leiab, et igal juhul oleks M-i harilikuks viibimiskohaks hiljem saanud Venemaa.
- 5 VO ei nõustu CC esitatud vastuvõetamatuse väitega. Ta väidab, et M-i harilik viibimiskoht on endiselt Rootsi ning igal juhul oli hagi esitamise ajal tema harilik viibimiskoht Rootsis.

Tingsrätt'i (esimese astme kohus) ja Hovrätten'i (apellatsioonikohus) läbi viidud kohtualluvuse analüüs

- 6 Tingsrätt (esimese astme kohus) esitas kõigepealt oma seisukoha selle kohta, kas kohtualluvust tuleb hinnata Brüsseli II määruse¹ või 1996. aasta Haagi konventsiooni² alusel.
- 7 Tingsrätt (esimese astme kohus) nentis, et vastavalt Brüsseli II määruse artiklile 61 on see määrus konventsiooni suhtes esimuslik, kui lapse harilik viibimiskoht on mõnes Euroopa Liidu liikmesriigis. See kohus leiab, et kõnealuse sätte kohaldamisel tuleb aluseks võtta lapse harilik viibimiskoht hagi esitamise hetkel.
- 8 Arvestades seda eeldust ja asjaolu, et M ei olnud hagi esitamise hetkel oma harilikku viibimiskohta Venemaale üle viinud, leidis tingsrätt (esimese astme kohus), et kohtualluvuse küsimust peab hindama Brüsseli II määruse alusel, ning selle määruse artikli 8 lõike 1 kohaselt kuulub selle kohtuvaidluse lahendamine Rootsi kohtute alluvusse. Seega lükati CC esitatud vastuvõetamatuse väide tagasi.
- 9 Hovrätten (apellatsioonikohus) jättis muutmata tingsrätt'i (esimese astme kohus) otsuse, mille kohaselt kuulub asi Brüsseli II määruse artikli 8 lõike 1 alusel Rootsi kohtute alluvusse.

Ajutiste meetmete kohaldamise taotluste läbivaatamine tingsrätt'is (esimese astme kohus) ja Hovrätten'is (apellatsioonikohus)

¹ Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (EÜT 2003, L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 243) (edaspidi „Brüsseli II määrus“).

² 19. oktoobril 1996 Haagis alla kirjutatud Vanema kohustuste kindlaksmääramise ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevuse, kohaldatava õiguse, abinõude tunnustamise, rakendamise ja koostöö konventsioon.

- 10 Tingsrätt (esimese astme kohus) määras ajutise meetmena VO-le M-i suhtes ainuhooldusõiguse. Hovrätten (apellatsioonikohus) tühistas selle otsuse. Sellest tulenevalt on CC-l M-i suhtes ainuhooldusõigus. Kohtuasi on tingsrätt'i (esimese astme kohus) menetluses.

Menetlus Högsta domstolen'is (Rootsi kõrgeim kohus)

- 11 CC palus Högsta domstolen'il (Rootsi kõrgeim kohus) võtta apellatsioonkaebus menetlusse ja jätta vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata VO hagi hooldusõiguse ja viibimiskoha kohta. CC väitel peab kohtualluvust hindama Haagi konventsiooni alusel, millest tulenevalt ei kuulu kohtuasja lahendamine Rootsi kohtute alluvusse. Ta märgib, et on pöördunud Venemaa kohtu poole, kes tuvastas 20. novembril 2020, et tema alluvusesse kuuluvad kõik M-i puudutavat vanemlikku vastutust käsitlevad küsimused.
- 12 CC palus Högsta domstolen'il (Rootsi kõrgeim kohus) esitada Euroopa Liidu Kohtule eelotsusetaotluse Brüsseli II määruse artikli 61 tõlgendamise kohta.
- 13 VO jäi hariliku viibimiskoha küsimuses oma seisukoha juurde ja väitis, et on esmatähtis, et pooleliolev hooldusõigust käsitlev menetlus jõuaks kiiresti lõpule.
- 14 Högsta domstolen (Rootsi kõrgeim kohus) ei ole veel teinud otsust selle kohta, kas lubada apellatsioonkaebuse menetlemist käesolevas menetluses.

Õiguslik raamistik

Brüsseli II määrus

- 15 Brüsseli II määruse artikli 8 lõike 1 kohaselt on liikmesriigi kohtutel vanemliku vastutuse asjus pädevus lapse suhtes, kelle harilik viibimiskoht on hagi esitamise ajal selles liikmesriigis. Artikkel 16 näeb ette, et kohtusse pöördumine loetakse üldjuhul toimunuks kuupäeval, mil kohtule on esitatud menetluste algatamist käsitlev dokument.
- 16 Artikli 8 lõike 1 kohaldamisel rakendatakse *perpetuatio fori* põhimõtet. See tähendab, et kui on pöördutud kohtusse, mille alluvusse asi kuulub, jääb see selle kohtu alluvusse ka siis, kui laps viib menetluse käigus oma hariliku viibimiskoha üle teise liikmesriiki. [...]
- 17 Brüsseli II määruse ja Haagi konventsiooni vaheline suhe on reguleeritud selle määruse artikliga 61. Nimetatud artiklis on ette nähtud, et määrus on konventsiooni suhtes esimuslik muu hulgas juhul, kui kõnealuse lapse harilik viibimiskoht on liikmesriigi territooriumil.

Haagi konventsioon

- 18 Haagi konventsiooni artikli 5 lõike 1 kohaselt on lapse hariliku viibimiskoha osalisriigi kohtu või haldusasutuse pädevuses rakendada abinõusid lapse või tema

vara kaitseks. Konventsiooni artikli 5 lõike 2 kohaselt on üldreeglina juhul, kui lapse harilik viibimiskoht muutub ja see tekib teises osalisriigis, pädevad uue hariliku viibimiskoha riigi ametiasutused.

- 19 Erinevalt Brüsseli II määrusest ei kohaldata Haagi konventsiooni rakendamise raames *perpetuatio fori* põhimõtet. Seega ei ole juhul, kui lapse harilikuks viibimiskohaks saab uus konventsiooni osalisriik, esimene konventsiooni osalisriik enam pädev. [...]

Eelotsusetaotluse vajalikkus

- 20 Nii tingsrätt (esimese astme kohus) kui ka Hovrätten (apellatsioonikohus) leidsid, et M-i harilik viibimiskoht oli Tingsrätt'i (esimese astme kohus) poole pöördumise ajal Rootsis ning et järelikult kuulus selle kohtuasja lahendamine Brüsseli II määruse artikli 8 lõike 1 kohaselt Rootsi kohtute alluvusse. Sellest kuupäevast saadik on M-i seotus Venemaaga tugevamaks muutunud ning Venemaa kohus asus seisukohale, et talle esitatud hagi lahendamine kuulub tema pädevusse.
- 21 Neil asjaoludel võib olla oluline teada, kas *perpetuatio fori* põhimõte on käesolevas asjas kohaldatav. Asjaolust, et see põhimõte on kohaldatav teiste liikmesriikide suhtes, tuleneb, et Rootsi kohtute alluvusse kuulumise jaoks ei oma tähtsust, et lapse harilikuks viibimiskohaks sai menetluse käigus mõni teine Euroopa Liidu riik (vt [eespool] punkt 16). Küsimus on selles, kas Brüsseli II määruse artikli 8 lõige 1 on samamoodi kohaldatav juhul, kui lapse harilikuks viibimiskohaks saab menetluse käigus kolmas riik, mis on Haagi konventsiooni osalisriik.
- 22 Kohtuasjas kerkivad ka küsimused Brüsseli II määruse artikli 61 tõlgendamise kohta. Nagu juba märgitud, tuleneb sellest artiklist, et Brüsseli II määrus on Haagi konventsiooni suhtes esimuslik, kui lapse harilik viibimiskoht on liikmesriigi territooriumil. Selles artiklis ei ole aga täpsustatud, millist ajahetke tuleb lapse hariliku viibimiskoha hindamisel arvesse võtta (vt eespool esitatud kaalutlused, mis käsitlevad vastavat küsimust seoses artikli 8 lõike 1 tõlgendamisega). Selles artiklis ei ole ka märgitud, kas selle kohaldamisala piirdub liikmesriikide vaheliste suhetega või on see laiem (vt [Brüsseli II määruse] artikkel 60).
- 23 Neid küsimusi on arutatud liikmesriikide kohtutes. Cour de cassation (kassatsioonikohus, Prantsusmaa) leidis ühes kohtuotsuses, et asi ei olnud enam Prantsuse kohtu alluvuses, kui selles asjas käsitletud laste harilik viibimiskoht viidi menetluse jooksul Prantsusmaalt üle Šveitsi (vt 30. septembri 2020. aasta kohtuotsus nr 557, Cour de cassation (kassatsioonikohus, Prantsusmaa), première chambre civile (esimene tsiviilkolleegium), FR:CCASS:2020:C100557). Saksamaa kohtud andsid sarnase hinnangu (vt näiteks Oberlandesgericht Francfort-sur-le-Main (liidumaa kõrgeim üldkohus Frankfurdis, Saksamaa), 5. november 2019, 8 UF 152/19, DE:OLGHE:2019:1105.8UF152.19.00, Saarländisches Oberlandesgericht (Saarlandi liidumaa kõrgeim üldkohus,

26. august 2015, 9 UF 59/15, DE:OLGSL:2015:0826: 9UF59.15.0A; Kammergericht Berlin (Berliini liidumaa kõrgeim üldkohus, Saksamaa), 2. märts 2015, 3 UF 156/14, ja Oberlandesgericht Karlsruhe (liidumaa kõrgeim üldkohus Karlsruhe), 12. november 2013, 5 UF 140/11).

- 24 Õigusteoorias on pakutud erinevaid käsitusi, kuidas artikli 8 lõiget 1 ja artiklit 61 selles küsimuses tõlgendada. Ühed autorid väidavad, et *perpetuatio fori* põhimõte on kohaldatav ka juhul, kui harilik viibimiskoht läheb üle kolmandasse riiki, mis on Haagi konventsiooni osalisriik (vt näiteks Richard Blauwhoff ja Lisette Frohn, (toim) Vesna Lazic, *Regulation Brussels II bis Guide for Application*, 2018, lk 86, f, ning Thalia Kruger ja Liselot Samyn, „Brussels II bis: successes and suggested improvements“, *Journal of Private International Law*, 2016, lk 153). Teised autorid leiavad, et Brüsseli II määrus ei ole Haagi konventsiooni suhtes esimelik juhul, kui laps viib oma hariliku viibimiskoha üle kolmandasse riiki, mis on konventsiooni osalisriik (vt näiteks de Boer, T.M., „What we should not expect from a recast of the Brussels II bis regulation“, *Nederlands Internationaal Privaatrecht*, 2015, lk 15 f., ning Ulrich Magnus ja Peter Mankowski (toim), „European Commentaries on Private International Law“, köide IV, *Brussels II bis Regulation*, 2017, artikkel 61, 2. märkus).
- 25 Neil asjaoludel ei saa pidada selgeks või kindlaks, et vanemlikku vastutust käsitlev küsimus jääb ühe liikmesriigi kohtu alluvusse juhul, kui pärast ühe liikmesriigi kohtusse hagi esitamist, kuid enne kohtuasjas lahendi tegemist viiakse lapse harilik viibimiskoht üle kolmandasse riiki, mis on Haagi konventsiooni osalisriik.

Eelotsusetaotlus

- 26 Oma eelotsusetaotlusega palub Högsta domstolen (Rootsi kõrgeim kohus) Euroopa Kohtul vastata järgmisele eelotsuse küsimusele:

„Kas asi jääb Brüsseli II määruse artikli 8 lõike 1 alusel ühe liikmesriigi kohtu alluvusse juhul, kui laps, keda menetlus puudutab, viib kohtumenetluse käigus oma hariliku viibimiskoha ühest liikmesriigist üle kolmandasse riiki, mis on 1996. aasta Haagi konventsiooni osalisriik (vt selle määruse artikkel 61)?“

Kiirendatud menetluse taotlus

- 27 Käesolev menetlus käsitleb küsimusi, mis puudutavad hooldusõigust 2011. aastal sündinud poisi suhtes ja tema viibimiskohta. Menetlus algatati 2019. aasta detsembris. On esmatähtis, et kohtualluvuse küsimuse saaks lahendada võimalikult kiiresti. Högsta domstolen (Rootsi kõrgeim kohus) palub seega lahendada eelotsusetaotluse kiirendatud menetluses (kodukorra artikkel 105).